

Maarten Kolsloot & Victor Vlam

Donald Trump is niet gek

**Een eigenzinnige gids voor de
Amerikaanse presidentsverkiezingen**

Inhoud

Inleiding	7
1. Het Politieke Landschap: Republikeins Amerika vs. Democratisch Amerika	13
2. Campagnevoeren op z'n Amerikaans: Kunst, Wetenschap en Sport	65
3. De Voorverkiezingen: Hoe Werkt Het?	111
4. De Kandidaten	131
5. De Eindsprint: Van Conventie tot Verkiezingsdag	161
Meer lezen en zien	209
Verantwoording & Bronnen	243
Dankwoord	245
Boekenlijst	251
Over de Auteurs	253
Begrippenlijst	255

Inleiding

20 januari 2017. Washington, D.C. Twaalf uur precies. Donald J. Trump legt z'n hand op twee bijbels en zweert dat hij de Grondwet van Amerika zal respecteren en beschermen. Z'n vrouw Melania en zijn vijf kinderen kijken toe. De inauguratie is het absolute hoogtepunt van een harde presidentscampagne. Een dag om te genieten en vooruit te kijken naar vier jaar presidentschap. Natuurlijk doet Trump dat, maar hij heeft zijn ogen die dag ook al op een ander evenement gericht. Vijf uur en elf minuten na zijn ambtseed dient een van zijn medewerkers de officiële documenten in om een start te maken aan zijn herverkiezingscampagne. Terwijl de nieuwe president en first lady zich opmaken voor een presidentsgala in de hoofdstad, zet een medewerker van de verkiezingswaakhond een tijdstempel op het officiële formulier. Voor Donald Trump is het altijd campagnetijd.

Nog nooit kondigde een president zo snel zijn herverkiezingscampagne aan. Barack Obama was twee jaar en drie maanden president toen hij officieel met zijn herverkiezing startte. Het geeft aan hoe belangrijk Trump het vindt om herkozen te worden. Wellicht geeft het ook aan dat hij weet dat hij tijd nodig heeft om een betere campagne op te zetten dan de eerste keer.

Zijn campagne van 2016 was nauwelijks een campagne te noemen; het was een hotje-touwtje organisatie. Ze hadden weinig geld, bijna geen vrijwilligers en geen serieuze data-infrastructuur*, dat essentiële onderdeel van moderne

* Later veel meer over datagebruik in campagnes. Lees in deel 3 bij 'Een leger van gepensioneerden en huisvrouwen' hoe het wél moet.

campagnes. Trump, die als zakenman zeer zuinig is, moest noodgedwongen 66 miljoen dollar storten in zijn eigen campagnekas. Veel grote geldschieters vermeden Trump omdat ze hem zagen als een historische vergissing. De Republikeinse partij zelf deed het minimale om Trump te helpen.

Allerlei belangrijke posten in de campagne werden vervuld door mensen zonder serieuze politieke ervaring. De perswoordvoerder was Hope Hicks, een voormalig model dat pr-werk deed voor het kledingmerk van Ivanka Trump. De campagne werd in het begin geleid door Corey Lewandowski, wiens belangrijkste wapenfeit was dat hij in 2002 een verliezende Senaatscampagne had geleid. Normaal gesproken hebben de leiders van presidentscampagnes jarenlange ervaring in het vak.

De campagne was zo waardeloos georganiseerd dat Ivanka Trump en haar man Jared Kushner niet eens konden stemmen in de voorverkiezingen van New York. Ze hadden zich te laat geregistreerd als Republikein. De Amerikaanse wet is dan onverbiddelijk. In een serieuze campagne zou dit nooit zijn gebeurd. De Trumpjes vatten hun campagne intern heel adequaat samen: het was als een vliegtuig dat nog werd gebouwd terwijl het al was opgestegen.

In 2020 is het allemaal anders. De kern van de campagne is en blijft Trump, met al zijn nukken en opmerkelijke karaktertrekken. Maar de organisatie eromheen zal veel professioneler zijn. Sinds het benoemen van Brad Parscale als campagneleider in februari 2018 wordt er hard gewerkt aan het opbouwen van een professionele organisatie. In een veel vroeger stadium dan de vorige keer worden er vrijwilligers geworven en getraind, met als doel om er twee miljoen te mobiliseren. Grote geldschieters staan deze keer in de rij om geld te geven. Er is een officieel Super PAC (Political Action Committee), een type lobbygroep dat zich

bezighoudt met het beïnvloeden van verkiezingen. Zij heeft als doel om 300 miljoen dollar op te halen. Bovendien staat de Republikeinse partij, herschapen in Trumps populistische wereldbeeld, deze keer volledig achter hem.

Dat mag de Democraten best een beetje zenuwachtig maken. Als Trump kon winnen met een houtje-touwtje organisatie, waartoe is hij dan in staat met een strakke organisatie?

Herverkiezing eerder uitzondering dan regel

Toch moet Trump zich niet rijker rekenen dan hij is. Je hoort weleens dat een president bijna altijd een tweede termijn krijgt, maar dat is een hardnekkig misverstand. Het was inderdaad de afgelopen paar keer het geval. Van de laatste zes presidenten hebben er vier een tweede termijn gekregen: Ronald Reagan, Bill Clinton, George W. Bush en Barack Obama. Jimmy Carter en George H.W. Bush werden niet herkozen. Maar als je verder de geschiedenis in gaat, is herverkiezing eerder uitzondering dan regel.

Van de 43 mannen die als president hebben gediend vóór Trump, zijn er slechts zestien herkozen; de overgrote meerderheid haalde dus geen tweede termijn. Eén van de herkozen presidenten, Franklin Delano Roosevelt, is driemaal herkozen; dat is tegenwoordig niet meer mogelijk. President Grover Cleveland heeft wel twee termijnen gediend, maar wordt niet gerekend tot de herkozen presidenten omdat zijn termijnen niet opeenvolgend waren. Cleveland verloor zijn herverkiezing in 1888 en nam vier jaar later revanche door de man te verslaan die eerder hém had verslagen.

De 27 niet-herkozen presidenten trof een wisselend lot. Vijf stierven tijdens hun eerste termijn; zij konden de kiezer niet om een tweede termijn vragen. Zeven deden geen poging om herkozen te worden. Vijf wilden wel, maar werden niet opnieuw genomineerd door hun eigen partij. Tien

presidenten werden wel opnieuw genomineerd, maar verloren vervolgens de verkiezingen.

Het beeld wordt nóg schever als je bedenkt dat tot de herkozen presidenten ook enkele *founding fathers* behoren. Dat waren mensen die universeel geliefd waren als grondleggers van de Amerikaanse natie en geen uitdager hadden bij hun herverkiezing. George Washington, de eerste president, en James Monroe, nummer vijf, werden automatisch herkozen. Sinds de intrede van het moderne tweepartijensstelsel is dat niet meer gebeurd.

Op basis van deze historische feiten is de kans dat Trump wordt herkozen dus verrassend klein. Maar er is een opsteker voor Trump: als hij niet wordt herkozen, betekent dat niet automatisch dat zijn presidentschap de geschiedenis in zal gaan als een mislukking. Sommige van Amerika's beste presidenten kregen geen tweede termijn. Neem Harry Truman en Lyndon B. Johnson. Zij werden president nadat ze als vicepresident dienden onder een president die stierf. Vervolgens wonnen ze een eigen termijn. Truman en Johnson mochten zich herkiesbaar stellen voor een op eigen kracht verkregen tweede termijn. Hoewel dat van beiden werd verwacht, zagen ze daar allebei van af toen bleek dat ze het slecht deden in de eerste voorverkiezingen.

De inzet is hoog

Wat er ook allemaal zal gebeuren in de aanloop naar de volgende verkiezingen op 3 november 2020, de campagnes zullen intens goed gevolgd worden. De inzet is hoog: de winnaar mag zich de officieuze leider van de vrije wereld noemen. Ja, hij moet wel in een gammel wit huis wonen in een van de benauwdste steden van het land, maar goed, je krijgt er wat voor terug.

De Amerikanen zelf noemen de verkiezingen het grootste sollicitatiegesprek dat er is. Het duurste is het in ieder

geval: de president en zijn volgelingen zullen zeker een miljard dollar moeten neerleggen eer zij in 2020 het Witte Huis bereiken.

Wij, Maarten Kolsloot en Victor Vlam, zijn al jaren bezeten van de Amerikaanse presidentsverkiezingen, omdat er altijd zo veel interessante dingen gebeuren die tot de verbeelding spreken. Voor de niet-expert kan het allemaal wat onoverzichtelijk en chaotisch lijken. Waar gaan die verkiezingen nu eigenlijk over? Hoe werkt het precies? Wie doen er eigenlijk mee? Deden er ooit eerder zó veel sterke Democraten mee aan de voorverkiezingen als nu? En waarom gaat het in de verkiezingen uiteindelijk altijd net wat anders dan wij in Nederland denken?

Het zijn vragen die wij regelmatig krijgen, en daarom hebben we nu een gids gemaakt. Ook wij verbazen ons vaak genoeg en stellen onszelf regelmatig vragen. Veel van die vragen worden in dit boek beantwoord: Wat zijn de meest bizarre momenten in de geschiedenis van de presidentsverkiezingen? Welke vergeten kandidaten moeten we écht kennen? Waar kan je de race het best volgen? Welke boeken móét je lezen? Welke documentaires mag je niet missen? (En welke wel?)

Er wordt altijd heel veel aandacht besteed aan de grillen en gekkigheid van Donald Trump, maar laten we niet vergeten dat hij voor z'n achterban het een en ander voor elkaar heeft gekregen. Denk aan een conservatiever Hoogerechtshof met twee nieuwe rechters en aanzienlijke belastingverlagingen voor vermogende Amerikanen. En wij in Europa vinden Trumps buitenlands beleid mal en belangrijk, maar geven Amerikanen wel wat om zijn buitenlandse strapatsen? Of vinden ze binnenlandse problemen stiekem veel belangrijker? Ook die zaken zullen we bespreken.

Hopelijk krijg je al lezend wat meer begrip voor het land dat we vanuit Nederland niet altijd goed begrijpen en dat

we soms met een te Europees gekleurde bril bekijken. Hoe grillig of onprettig het politieke landschap er nu ook uit moge zien, we reageren weleens wat overtrokken op de politieke ontwikkelingen in Amerika. Politieke macht is nooit een rechte lijn en de macht zal altijd regelmatig van de ene naar de andere partij verschuiven.

De aanstaande verkiezingen worden heel bijzonder. Amerikanen zeggen dat trouwens over iedere verkiezing. Het is eigenlijk een standaardriedel van de kandidaten: je móét dit jaar gaan stemmen, want deze keer staat er meer op het spel dan ooit. Maar in 2020 staat er inderdaad veel op het spel. Op het oog gaat het economisch erg goed met Amerika, de economie groeit al jaren (121 maanden op rij in juli 2019), de werkloosheidscijfers zijn met zo'n 3,5 procent historisch laag. Maar profiteren álle Amerikanen wel mee van deze groei? Wat te denken van de lonen die niet of nauwelijks stijgen en de almaar groter wordende kloof tussen heel rijk – die fameuze *one percent* – en heel arm? Hoe zit het met de minderheden die aan de zijlijn van de economie staan?

President Donald Trump is er te midden van al deze ontwikkelingen, feiten en vragen alles aan gelegen om de kiezers te overtuigen voor een tweede termijn. Wordt de minst populaire president van de afgelopen decennia straks vervangen door een Democraat? Of weet Trump te overleven op een manier die zo in *House of Cards* zou passen?

Loop met ons mee door de wondere wereld van de Amerikaanse presidentsverkiezingen.

Maarten Kolsloot & Victor Vlam

1. Het Politieke Landschap: Republikeins Amerika vs. Democratisch Amerika

Als het over politiek gaat in de VS, zijn er eigenlijk slechts twee smaken: Democraten en Republikeinen. Dat is al meer dan 165 jaar zo. De strijd tussen de twee partijen is lange tijd niet zo hevig geweest en in die verhitte strijd kunnen simpele zaken uitvergroot worden tot felle discussies. President Obama weet er alles van.

Op een hete zomerdag in 2014 stond president Barack Obama 's morgens op en had nog geen idee dat hij later die dag nogal wat ophef zou veroorzaken. Zoals gebruikelijk begon hij de dag met sporten, samen met first lady Michelle Obama. Daarna kreeg hij zijn dagelijkse briefing van de inlichtingendiensten. Vervolgens stond er een persconferentie gepland, en daar ontspoorde het. Twitter ontplofte en het rechtse *Fox News* sprak dagenlang nergens anders over. Obama had Amerika's vijanden laten zien dat hij een mietje is, volgens een commentator op Fox. *'This proves he's a Marxist,'* zei een ander. *'That's an impeachable offense right there,'* luidde nog een kritiek. Republikeins Congreslid Steve King vatte het allemaal samen: *'It did not show the seriousness of purpose that you need from a commander in chief.'*

Obama had tijdens de persconferentie niks gekes gezegd. De ophef ging niet over wat hij zei, maar over wat hij droeg. Normaal was dat een donkerblauw of bruin pak; dit keer had hij gekozen voor een beige pak. Critici zeiden dat het niet presidentieel was. De toon waarmee sommige media in de VS verslag deden van de kledingkeuze, deed vermoeden dat het om een zeer ernstig schandaal ging. *Fox News*-presentator Lou Dobbs was bloedserieus toen hij zei: *'I think it was shocking to America.'*

Om het schandaal de kop in te drukken kwam de linkse nieuwszender MSNBC een dag later op de proppen met een foto van president Reagan, die ook weleens een beige pak droeg. De Witte Huis-woordvoerder probeerde de kwestie af te doen met humor. *'The President stands squarely behind the decision that he made yesterday,'* sprak hij, en pauzeerde kort voor het komische effect, *'to wear his summer suit at yesterday's news conference.'* Obama heeft tijdens zijn presidentschap het beige pak nooit meer aangetrokken.

Dit voorbeeld laat zien hoe fel de strijd gevoerd wordt, maar het geeft ook aan hoe de tijden zijn veranderd. Het is ondenkbaar dat de kleur van het pak van de president in het Trump-tijdperk een schandaal zou veroorzaken. Bijna elke week is deze regering verwickeld in een schandaal dat zó groot is, dat het andere politici de kop zou kosten. Maar niet Trump. Altijd weet hij te overleven. Voor we dieper ingaan op de redenen dat Trump steeds weer overleeft, laten we eerst eens kijken welke schandalen Trump de afgelopen jaren veroorzaakte. We gaan langs de 'hoogtepunten': een lijst met álle ophef zou een boek op zich worden.

Zo pleeg je politieke zelfmoord (behalve als je Trump heet)

Belemmer de rechtsgang

Speciaal aanklager Robert 'Bob' Mueller deed uitgebreid onderzoek naar de vraag of Trump voorafgaand aan de verkiezingen van 2016 samenzwoer met Rusland. Voor zo'n samenzwering vond Mueller geen bewijs, maar in zijn eindrapport beschreef Mueller wél tien gevallen waarin Trump het onderzoek naar hem tegenwerkte, een aanklacht die eerder al president Nixon de kop heeft gekost. Trump gaf de advocaat van het Witte Huis bijvoorbeeld opdracht om Mueller te ontslaan, maar die weigerde. Toen de pers erover schreef, droeg Trump

de advocaat op om dit te ontkennen. Ook dat weigerde hij. Dat bevel was een poging om de rechtsgang te dwarsbomen. Mueller stelde deze feiten vast, maar beschuldigde Trump niet van een strafbaar feit omdat hij daartoe de bevoegdheid niet had. De president heeft immuniteit voor strafvervolgning.

Ontwijk de belastingen voor tientallen miljoenen

Tussen 1985 en 1994 betaalde Trump vaak geen inkomstenbelasting, doordat zijn zakelijke verliezen zo groot waren dat dit niet hoefde. Of hij sindsdien wel inkomstenbelasting betaalt, weten we niet want hij heeft in tegenstelling tot andere presidentskandidaten geen inzicht gegeven in zijn financiën.

Zet andere landen onder druk om je politieke tegenstander te beschadigen

Via een melding van een klokkenluider wordt duidelijk dat Trump de president van Oekraïne onder druk heeft gezet in juli 2019 om een onderzoek te starten naar Joe Biden, de belangrijkste politieke tegenstander van Trump op dat moment. De zoon van Biden was commissaris bij een groot gasbedrijf in Oekraïne. Vader Biden vroeg als vice-president om aftreden van een openbaar aanklager die volgens de onware verhalen van Trump juist onderzoek wilde doen naar het gasbedrijf van zoon Biden. (De aanklager trad juist niet streng genoeg op tegen corruptie, daarom wilde ook het IMF van hem af.) Trump hield honderden miljoenen aan militaire steun aan Oekraïne achter om dat onderzoek toch te krijgen. Het was reden voor de Democraten om een afzettingsprocedure in gang te zetten maar die lijkt Trump te overleven op het moment van schrijven.

Verkracht je vrouw

In haar echtscheidingsverklaring in 1990 beschuldigde Trumps eerste vrouw, Ivana, hem van verkrachting. Later trok ze die beschuldiging in. Ze bedoelde het 'niet in criminele zin'. In